

TANTÁRGYI TEMATIKA
BTOMA5N04 Magyar szókincs eredete szem.

<p>Tantárgy neve: Nyelvtörténet és finnugrisztika</p>	<p>Tantárgy Neptun kódja(i): BTMAN306, BTMAN307, BTMAN310, BTMAN505, BTMAN506, BTOMA3N05, BTOMA2N07, BTOMA5N04, BTOMA9N05, BTOMA10N03, BTOSVM5N01, BTOSVM4N08, BTOSVM1N13, BTOSVM3N10, BTOSVM2N12 (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)</p> <p>Tantárgyfelelős intézet: ME BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet</p> <p>Tantárgyelem: K (K: kötelező, KV: kötelezően választható, SZV: szabadon választható)</p>
<p>Tárgyfelelős (név, beosztás): Kecskés Judit egyetemi docens</p>	
<p>Közreműködő oktató(k): Kecskés Judit egyetemi docens</p>	
<p>Tantárgyi egység: Magyar szókincs eredete szem.</p>	
<p>Tantárgyi egység Neptun kódja: BTOMA5N04 (E Neptun kód a nappali képzésre vonatkozik. A levelező képzés Neptun kódjában a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)</p>	
<p>Javasolt félév: 3Ö (A szak keresztféléves meghirdetésben nem indul, így páratlan számú félév tárgyait csak ősszel, páros számúkat csak tavasszal lehet felvenni.)</p>	<p>Előfeltétel: nincs (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)</p>
<p>Óraszám/hét: BTMAN307, BTMAN310: 1, BTMAN306, BTMAN505, BTMAN506, BTOMA3N05, BTOMA2N07, BTOMA5N04, BTOMA9N05, BTOMA10N03, BTOSVM2N12, BTOSVM4N08, BTOSVM5N01, BTOSVM1N13, BTOSVM3N10: 2 (A nappali képzés heti óraszám 14 héten át. A levelező képzések féléves óraszám a következő: heti 1 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszám 5, heti 2 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszám 10 stb.)</p>	<p>Számonkérés módja (a/gy/k/b): BTMAN306, BTMAN307, BTMAN310, BTMAN505, BTOMA3N05, BTOMA2N07, BTOMA9N05, BTOSVM5N01, BTOSVM1N13, BTOSVM2N12: kollokvium, BTMAN506, BTOMA5N04, BTOMA10N03, BTOSVM4N08, BTOSVM3N10: gyakorlati jegy (A teljesítés követelményeit lásd alább a <i>Félévközi számonkérés módja és értékelése</i> pontnál.)</p>
<p>Kreditpont: BTMAN307, BTMAN310, BTMAN506, BTOMA5N04, BTOMA10N03, BTOSVM4N08, BTOSVM3N10: 2, BTMAN306, BTMAN505, BTOMA2N07, BTOMA3N05, BTOMA9N05, BTOSVM5N01, BTOSVM1N13, BTOSVM2N12: 3</p>	<p>Tagozat: nappali (A tantárgy és a tantárgyi egység adatai és követelményei azonosak a levelező tagozaton is, egyedül a Neptun kód különbözik.)</p>
<p>Tantárgyi egység feladata és célja (röviden összefoglalva): Az etimológiai kutatások hazai és külföldi fejlődésének bemutatása után a hallgatók megismerjék a magyar szókincs eredetbeli rétegződését, az egyes rétegek változásának folyamatát a különböző nyelvtörténeti korszakokban. Az alapnyelvi réteg bemutatása után a jövevényszavakat, majd a belső keletkezésű szavakat tárgyalják az tematikai egységek. Az egyes szókészlet elemek bemutatásán túl a tantárgy kitér a szójelentés és jelentésváltozás témakörére is, továbbá az egyes korszakok szókincsének ismertetésébe nemcsak közszavak, hanem a tulajdonnevek eredetbeli csoportjai is beépülnek. A tantárgy folyamatosan rámutat arra, hogy az adott tematikai egység, a köznevelés/közoktatás mely</p>	

szintjén, hogyan jelenik meg.

Fejlesztendő kompetenciák:

tudás: A hallgató ismeri az etimon és a komplex etimológia közti különbséget; ismeri a magyar nyelv eredetbeli rétegeit, az egyes rétegekhez kötődő lexikai elemeket. Átlátja a különböző korszakokra jellemző lexémaváltozások tendenciáit.

képesség: A hallgató képes fogalmi csoportokba sorolni a magyar szókészlet elemeit, és a komplex etimológiai kutatások szempontjai alapján az egyes szavakat/szócsoportokat az eredetbeli rétegek közt elhelyezni.

attitűd: A magyar szókészletet a nyelv legdinamikusabban változó egységeként fogja fel.

autonómia és felelősség: A komplex etimológia mentén képes önálló lexikai kutatást végezni.

Tantárgyi egység tematikus leírása 14 heti bontásban:

1. Az etimontól az etimológiáig (etimológiai kutatások fejlődése itthon és külföldön)
2. A komplex etimológia fogalma és jellemzői; tükröződése a közoktatásban
3. A szókincs nyelvrendszerbeli tulajdonságai, eredetbeli rétegződése; a témakör helye a kerettantervekben
4. A szókészleti rétegek változásának feltehető okai, módjai
5. Az alapnyelvi réteg
6. Iráni és török jövevényszavak.
7. Szláv jövevényszavak.
8. Latin és újlatin jövevényszavak
9. Német és angol jövevényszavak
10. A belsőkeletkezésű szavak csoportjai
11. Szóösszetétel és a szóképzés szerepe a lexémák bővítésében
12. Ritkább szóalkotási módok
13. A belsőkeletkezésű személynevek
14. A jelentésváltozások és az új szavak összefüggése; a témakör helye a kerettantervekben

Félévközi számonkérés módja és értékelése (prezentáció, zárthelyi dolgozat, szemináriumi dolgozat beadása stb.):

A félévközi számonkérés módját és értékelését a félév kezdetekor a tantárgyi egység oktatója határozza meg.

Gyakorlati jegy/kollokvium teljesítésének módja és értékelése (félévközi teljesítmény aránya a beszámításnál, ponthatárok stb.): K SZ

A kód jelentése:

A = a tantárgy aláírással zárul, amelyben kétfokozatú az értékelés (nem megfelelt, megfelelt). A hallgató legfeljebb az óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás nem szerzhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen.

K = a tantárgy kollokviummal zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). Az előadások óraszámának legalább 60%-án kötelező a hallgató részvétele, amit jelenléti ívre vezetett aláírásával igazol. Az ennél többet mulasztó hallgató nem kaphat aláírást és nem vizsgázhat. Az előadáshoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), legfeljebb akkora számban, mint a tantárgyi egység kreditpontszáma.

Amennyiben az előadáshoz zárthelyi dolgozat(ok) társul(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetések a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a kollokviumon is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

SZ = a tantárgy gyakorlati jeggyel zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). A hallgató legfeljebb a szemináriumi óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás és a gyakorlati jegy nem szerzhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. A szemináriumhoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban.

A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetések a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a beadott szemináriumi dolgozatában is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

KSZ = a tantárgy kollokviummal és gyakorlati jeggyel záruló tantárgyi egysége(ke)t egyaránt tartalmaz. Az előbbiekre a K, az utóbbiakra az SZ kódnak megfelelő értékelés vonatkozik.

Kötelező irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

ANDRÁS RÓNA-TAS, ÁRPÁD BERTA. *West Old Turkic. Turkic Loanwords in Hungarian I., II.* Weisbaden, Harrassowitz Verlag, 2011.

HAJDÚ Mihály, *Általános és magyar névtan.* Bp., Osiris, 2003, 347–65.

HONTI LÁSZLÓ, A magyar és a nyugati ótörök szókészleti kapcsolatairól. Bp. Tinta Könyvkiadó, 2017.

KISS JENŐ, PUSZTAI FERENC (szerk.) *A magyar nyelvtörténet kézikönyve.* Bp., Tinta Könyvkiadó, 2018. 247-308.

É.KISS KATALIN, GERSTNER KÁROLY, HEGEDŰS ATTILA, Kis magyar nyelvtörténet. Piliscsaba, 2013, 70-73, 103-137.

LANSTYÁK István, *Nyelvből nyelvbe,* Pozsony, Kalligram Könyvkiadó, 2006, 15–57.

MINYA KÁROLY, *Változó szókincsünk. A neologizmusok több szempontú vizsgálata.* Bp., Tinta könyvkiadó, 2011.

Ajánlott irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

BENKŐ Loránd, *A társadalom anyagi és szellemi műveltsége a szókincs történeti vizsgálatának tükrében,* ÁNyT, 1972(VIII), 11–27.

Az etimológia elmélete és módszere, szerk. BENKŐ Loránd, K. SAL Éva, Bp., Akadémiai, 1976 (NytudÉrt, 89), 15–47, 282–8.

KISS JENŐ, PUSZTAI FERENC (szerk.) *Magyar nyelvtörténet.* Bp., Osiris, 2003, 171–203, 372–92, 618–31, 723–38, 804–23, 854–886.

HORVÁTH Mária. *Német elemek a 17. század magyar nyelvében.* Bp., Akadémiai Kiadó, 1978.

KAKUK Zsuzsa, *A török kor emléke a magyar szókincsben,* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1996 (Kőrösi Csoma Kiskönyvtár, 23).

MOLLAY Károly, *A német-magyar nyelvi érintkezések a XVI. század végéig.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1982.

ORSZÁGH László, *Angol eredetű elemek a magyar szókészletben,* Bp., Akadémiai Kiadó, 1977.

Honfoglalás és nyelvészet, szerk. KOVÁCS László, VESZPRÉMY László, Bp., Balassi Kiadó, 1997, 49–60, 78–83.

ZSILINSZKY Éva, *Az angol vonatkozású elemek újabb etimológiai szótárainkban,* Bp., Akadémiai, 2003 (NytudÉrt., 153)